

Monument reprezentativ al orașului Sibiu, Turnul Sfatului a beneficiat de-a lungul timpului de atenția istoricilor și a artiștilor plastici. Problematika cronologiei monumentului, insuficient clarificată de istoricii secolului XVIII¹ până la cei contemporani, este punct de pornire și stimulent în analiza istorică. Actualizarea listei bibliografice, redescoperirea informațiilor documentare ca și evidențierea rezultatelor cercetării arheologice fac parte din demersul cercetării istorice propuse. Așezat între Piața Mică și Piața Mare, Turnul Sfatului domină prin înălțime ansamblul arhitectonic concentric al piețelor centrale². El este un punct de acces în Piața Mare a orașului, pe drumul ce leagă cele două terase ale Cibinului. La poziția în ansamblul arhitectonic creat prin evoluția istorică s-a adăugat semnificația socio-politică a unui *centru de capitală a universității săsești*. Cercetarea arheologică și documentele grafice arată că evoluția Turnului Sfatului s-a legat de cea a clădirilor din jur, una dintre ele având, după unele opinii, funcția de "Casă a sfatului"³.

Cercetarea arheologică. Lucrările de cablare telefonică au afectat în perioada 1994 - 1996 fundațiile unor construcții medievale aflate în centrul istoric al orașului Sibiu și au prilejuit sondaje arheologice în zona unor monumente istorice. Efortul a fost susținut de interesul arheologic, dar și de nevoia de a atrage atenția asupra unui monument în interiorul căruia a funcționat până în 1989 o expoziție despre istoria Sibiului⁴. Ineditul și consistența rezultatelor cercetării de teren, coroborate cu tradiția istoriografică vor clarifica, sperăm, discuția și o vor duce la concluzii istorice credibile. Analiza istorică ia în considerare cronologia și morfologia monumentului în relație cu sistemul defensiv creat în jurul centrului religios și structura arhitectonică civilă.

Urmele late 12-14 cm ale unor bârne din lemn au fost evidențiate la nivelul celui mai vechi nivel de construcție înregistrat în caseta 1. (Planșa a II-a). Construcției din lemn îi corespunde în caseta 2, practică în partea opusă a culoarului de acces până la adâncimea de 3,90 m, un șanț cercetat arheologic în condiții de relativă securitate și în limita fondurilor alocate unei săpături de salvare. Mai jos de 2 m umplutura șanțului este deosebită: fragmente ceramice mai puține, mai multe crengi, unele tăiate la un capăt, iar la adâncimea maxim atinsă -fără a ajunge la solul viu- bucăți de piele. Un nivel compact de masă lemnoasă a fost vizibil la -2,50 m și unul de lut la -2,20 m. (Planșa a IV-a) Un probabil obol de argint de la Andrei al II-lea (1211-1234), descoperit la adâncimea de 2,10 m, a permis datarea perioadei finale de funcționare a șanțului, marcat de bucățile de lemn carbonizate și de lutul purtat.

Fragmentul de zid lat de 0,80 m, alcătuit din pietre de râu, folosind nisipul galben, de carieră în compoziția mortarului nu poate fi legat stratigrafic în teren cu șanțul amintit. El suprapune construcția din lemn. (Planșa a II-a).

În ediția a doua a ghidului orașului Sibiu, Al. Avram datează construirea celei de-a doua incinte, inclusiv a Turnului Sfatului, în perioada cuprinsă între 1224 și 1241⁵. În momentul editării ghidului, autorul avea la dispoziție rezultatele cercetărilor arheologice, dar îndrăzneța ipoteză a datării timpurii apăruse și în prima ediție⁶. Istoriografia săsească veche plasa momentul definitivării incintei a doua, incluzând Turnul Sfatului, la sfârșitul secolului al XIII-lea. Ideea dezvoltării progresive și apariției succesive a fortificațiilor se regăsește la E. Sigerus, care a legat apariția celei de-a doua incinte de pericolul invaziilor și de dezvoltarea economică a orașului⁷. Mai devreme, ipoteza a fost vehiculată de M. von Kimakowicz și L. Reissenberger⁸. Cercetarea arheologică a demonstrat existența unei fortificații din lemn și, probabil,

¹ Soterius, Cibinium.Historia pieraque de Cibino tractatos, Biblioteca Muzeului Brukenthal, ms. 26. Bibliografia istorică contemporană va fi luată în discuție mai jos.

² H. Fabini, Piața Republicii din Sibiu – un studiu de istorie și urbanism, în Buletinul monumentelor istorice, XLII, nr. 1, 1973, p. 52.

³ Vezi diversele păreri la: H. Fabini, Gotik in Hermannstadt, București, 1989, nota 57, p. 253.

⁴ În prezent, turnul, aflat în administrarea Primăriei Sibiu, este deschis publicului vizitator.

⁵ Al. Avram, V. Crișan, Sibiu, ghid cultural-artistic, București, 1998, p. 64, (mai departe Avram, Crișan, Sibiu, 1998).

⁶ Idem, Sibiu, ghid de oraș, f.a., p. 56. (mai departe Avram, Crișan, Sibiu)

⁷ E. Sigerus, Vom alten Hermannstadt, Sibiu, 1922, p. 2-3.

⁸ L. Reissenberger, Über die ehemaligen Befestigungen von Hermannstadt in Archiv des Verein für Siebenbürgische Landeskunde, 29, 2, 1900, p. 316; M. von Kimakowicz, Alt Hermannstadt. Eine entwicklungsgeschichte Studie in Archiv des Verein für Siebenbürgische Landeskunde, 37(1911), p. 247. Nu este locul inventarierii întregii contribuții bibliografice la reconstituirea istorică a evoluției așa numitului ringmauer, vezi, între

pământ ce apăra la începutul secolului al XIII-lea nu numai centrul religios (biserica, cimitirul) ci și un teritoriu exterior. Descoperirile arheologice din acest spațiu merită însă o atenție deosebită.

Momentul și modalitatea de înlocuire a structurilor de apărare din pământ cu cele din piatră sunt mai greu de deslușit. Segmentul de zidărie, din care s-a păstrat doar talpa, a suprapus amenajarea din lemn. Substrucția din pietre de râu de care se adosează la est fundația turnului (Planșa I) aduce în discuție amenajarea unui zwingler. Existența și relația lui cu fundația turnului necesită un comentariu aparte, luând în discuție urmele de ziduri păstrate în pivnițele din vecinătate sau descoperite arheologic. Relația stratigrafică a tălpii zidului din caseta 2 cu șanțul de apărare atrage atenția asupra caracteristicilor materialului arheologic descoperit acolo și a posibilității de relaționare cronologică.

Fragmentele ceramice recoltate din umplutura șanțului de apărare au fost depozitate în secolul al XIII-lea sau începutul celui următor dacă moneda descoperită acolo a fost emisă în vremea lui Carol Robert de Anjou⁹. Am inclus în analiză și fragmentele ceramice din stratul suprapus amenajării din lemn, dat fiind perioada apropiată de datare. Varietatea formelor de rășfrângere a buzei este caracteristică însă evului mediu în ansamblu. Din cele 21 fragmente ceramice tipice, două sunt arse reducător, dar fragmentul ceramic ce provine din șanțul de apărare, de la adâncimea de 3,90 m este ars oxidant, nepenetrant. Formele sunt cele specifice evului mediu dezvoltat: **capace**, de la care au provenit fragmentele de butoni (Planșa a V-a, t, u) și de perete (m), **căni** cu toarta ornamentată prin ștampilare (Planșa a V-a, s), **căni** cu picior (Planșa a V-a, n, o).

Cercetarea arheologică a evidențiat existența și evoluția clădirii adosată la sud turnului, în timp ce istoriografia ridică problema funcționării primăriei la nord de turn, într-o clădire ce ieșea în afara frontului celor din jur, dominând Piața Mică. Datarea *antequem* a primei faze a clădirii de la sud adosată Turnului Sfatului este asigurată de moneda bătută între 1430-1437, descoperită într-un strat de incendiere (Planșa a III-a)¹⁰. Evoluția clădirii, evidențiată arheologic, a însemnat amenajarea spațiului comercial și a pivniței din care s-au păstrat urmele gârlicuiului și restructurarea spațiului cu schimbarea accesului în subsol în anul 1930. (Planșa a II-a)

Turnul Sfatului, cu proprietar și funcțiune deosebite, a evoluat în parte, diferit. În stratigrafia casetei 2 (Planșa a IV-a) se disting două faze de construcție (faza a doua marcată de nivelul de lut, suprapus de stratul de incendiu din 1566, ambele straturi tăiate de buza gropii noii fundații) care pun în evidență mai vechile opinii despre existența unui "nucleu ridicat până la înălțimea primului etaj"¹¹. La acest etaj, ancadramentul ferestrei dinspre Piața Mare este simplu profilat cu muchia teșită și o concavitate. Trecerea în sala etajului prim este marcată de un ancadrament cu muchia teșită. La etajul al doilea, profilul ancadramentului din piatră se reduce la o muchie teșită.

Contraforturile ce susțin zidul dinspre Piața Mare păstrează în partea superioară doi lei din piatră. (Fotografia 5) Ei au fost datați, împreună cu întreg ansamblul arhitectonic, în secolul al XIII-lea¹² sau, mai degrabă, în ultima treime a secolului al XVI-lea¹³.

Atragem atenția asupra acestor detalii stilistice și forme reprezentative ca și asupra masivității construcției a cărei fundație nu s-a terminat la cota maximă a sondajului arheologic. Prin lucrările de consolidare, zidurile de sprijin a bolții au ajuns la o lățime apreciabilă pe latura de sud. În structura lor se observă blocuri de dimensiuni mari din piatră fasonată și bucăți de cărămizi între rosturi. Existența turnului împreună cu o clădirea refăcută la începutul secolului al XV-lea este ilustrată de deschiderea amenajată pe latura de sud, în grosimea zidului. În forma actuală, turnul comunică cu corpurile învecinate doar la nivelul etajului doi, cu podul casei de la nord.

Cea mai veche mențiune a unui turn în care se adunau reprezentanții comunității este din 1457: *turris praetorii et consistorii oppidi Cybiniensis*¹⁴. Mențiune documentară a unui *turn vechi al primăriei (alte*

alte: J. C. Schuller, Zur Geschichte der Ringmauer von Hermannstadt in Geschichte Nachrichten über das Mediascher Gymnasium, Hermannstadt, 1852.

⁹ Din cauza stării precare de conservare a monedei, datarea ei întâmpină dificultăți. Mulțumesc colegei Oltea Dudău, custodele tezaurului Muzeului Brukenthal, pentru efortul de a analiza în repetate rânduri această monedă.

¹⁰ Monedă identificată de Oltea Dudău, pe care o amintim cu aceleași mulțumiri.

¹¹ Avram, Crișan, Sibiu, p. 60; Idem, Sibiu, 1998, p. 64.

¹² E. Thalgott, Hermannstadt. Die baugeschichtliche Entwicklung einer Siebenbürgische Stadt, Hermannstadt, 1934, p. 65.

¹³ Avram, Crișan, Sibiu, 1998, p. 65.

¹⁴ Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen, V, București, 1975, nr. 3066. Praetor = iudex civitatem la A. Bartal, Glossarium mediae et infimae latinitatis regni Hungariae, Leipzig, 1901, p. 519. Identificarea cu Turnul Sfatului este sugerată la I. Albu, Inschriften der Stadt Hermannstadt aus dem Mittelalter und frühen Neuzeit, Sibiu, 2002, p. XXVII.

Ratture) orașului se regăsește într-un document din 1567.¹⁵ Probabil, aceeași construcție era amintită în 1560 sub numele *de alte Stadthure (turnul vechi al orașului)*¹⁶. Mărturiile documentare de după 1560 sugerează vechimea, utilitatea și prefigurează o etapă distinctă în evoluția turnului. Incendiul din 1556 a lăsat urme în profilul stratigrafic al casetei 2. Perioadei 1560-1570, când spațiul turnului a fost folosit drept depozit, i-a urmat etapa de refacere masivă.

Citându-i pe Andreas Oltardus și Jacobus Schnizlerus, Soterius, care a înserat cea mai veche reprezentare a Turnului Sfatului, (Planșa a VI-a, C) relatează cu precizie că în data de 17 noiembrie 1585, la ora 12 a după amiezii, *recens aedificata funditus corruit*, îngropându-l sub dărâmături pe pictorul David¹⁷. Relatarea din *Album Oltardianum* aduce două amănunte deosebite: turnul din Piața Mică este *nou (nova turris)*, adică a suferit o transformare radicală și poartă numele de *Rathsthurm (Turnul Sfatului)*¹⁸. La evenimentele care au urmat s-a referit E. Sigerus, bazat pe informațiile cronicii lui Andreas Oltardus¹⁹. Cronicarul amintește obiceiurile constructorilor: *in die Mauer Münzen und kurtze chronica, so auf Pergament geschrieben, hinein gelegt worden*²⁰.

Perioada scurtă de timp ce a trecut de la momentul dărâmării la cel al refacerii turnului (25 aprilie 1586) nu se datorează unei erori de preluare a informațiilor, chiar dacă Andreas Oltardus a scris cronica la mulți ani după eveniment. Inscriptiile încastrate, păstrate până astăzi, sunt lămuritoare. Ca urmare a prăbușirii bolții în anul precedent, în primăvara anului 1586 au fost reluate lucrările de construcție. Ele s-au terminat la sfârșitul verii anului 1688²¹. Lipsesc informații istorice despre utilitatea Turnului Sfatului după 1588. Inscriptiile care apar pe ancadramentul etajului I începând cu 1686 (Planșa a VI-a, B) reflectă pierderea temporară, în contextul istoric cunoscut, a funcției reprezentative tradiționale. La mijlocul secolului al XVIII-lea, schimbarea situației politice a favorizat comunitatea sibiană. Acoperișul Turnului Sfatului a fost reparat²², înfățișarea acestuia fiind redată de cunoscuta panoramă a Pieței Mari datorată lui Franz Neuhauser și de desenul semnat "Doktor Fing". În deceniul al treilea al secolului al XIX-lea, partea superioară a Turnului Sfatului a suferit transformări masive²³. Acoperișul piramidal cu turnulețe în colțuri a fost înlocuit cu unul modern. Forma nouă a turnului este ilustrată, printre alții, de Ludwig Hessheimer, Jutta von Spies, Trude Schullerus, Henriette Bielz, Arthur Coulin, Hans Hermann.

O ultimă intervenție în aspectul turnului se datorează intensificării traficului în perioada interbelică. Atunci a apărut, prin demolarea spațiului locuibil de la sud de Turnul Sfatului, un culoar carosabil ce leagă Piața mare de Piața Mică (vezi gravura Margaretei Fallin și a lui Radu Motrescu). Prezentarea informațiilor istorice permite evidențierea problematicei și clarificarea unor aspecte ale evoluției și funcționalității construcției numită Turnul Sfatului.

Umplerea șanțului de apărare din jurul Pieței Mici în secolul al XIII-lea sau cel mai târziu la începutul celui următor a precedat construirea unei incinte din piatră și a unui turn de poartă, urmele lor fiind identificate arheologic. Cel mai vechi turn, de care se lega casa incendiată în deceniul patru al secolului al XV-lea a fost refăcut între 1585-1588, după mutarea definitivă a sediului Primăriei în Palatul Altemberg. Utilitatea lui anterioară lasă loc discuțiilor, plasarea turnului din documentul redactat în 1457 fiind incertă²⁴. Denumirea lui însă presupune folosirea anterioară ca loc public, iar apelativul dat cu 100 de ani mai târziu confirmă bănuiala, mai ales că și în alte orașe săsești turnurile de cetate au fost refolosite ca locuri de întrunire a fruntașilor comunității²⁵. Spațiul folosit pentru ascunderea obiectelor de cult descoperite în 1406²⁶ poate fi cel asigurat de turnul cu gratii la ferestre. Structura actuală a zidurilor, mult

¹⁵ Reissenberger, op. cit, p. 363.

¹⁶ Ibidem, p. 365. Între timp s-au consumat din rezerva orașului 3 măsuri de grâu.

¹⁷ Soterius, Cibinium, op. cit., p. 57.

¹⁸ Album Oltardianum, in Deutsche Fundgruben zur Geschichte Siebenbürgens, ediție E. Trauschenfels, Kronstadt, 1860, p. 30.

¹⁹ E. Sigerus, Vom alten Hermannstadt, Hermannstadt, 1928, p. 128.

²⁰ Album Oltardianum, p. 30.

²¹ Inscriptiile se află la I. Albu, Inschriften der Stadt Hermannstadt aus dem Mittelalter und frühen Neuzeit, Sibiu, 2002, p. 92, 94.

²² E. Sigerus, op. cit, III, p. 128.

²³ Ibidem, p. 129-133.

²⁴ A se vedea ipoteza identificării turnului pomenit în 1457 cu Turnul preoților, aflat în imediata vecinătate a bisericii parohiale. (H. Fabini, op. cit, nota 36, p. 244).

²⁵ Și în alte orașe săsești din Transilvania (Mediaș, Sighișoara,) turnurile au fost folosite ca sedii ale reprezentanților comunităților (Gh. Sebestyen, O pagină din istoria arhitecturii României. Renașterea, București, 1987, p. 33; P. Niedermaier, Siebenbürgische Städte, București, 1979, p. 272).

²⁶ G. Severt, Das älteste Hermannstädter Kirchenbuch, in Archiv des Verein für Siebenbürgische Landeskunde, XI, III, 1874, nota 2, p. 398. Autorul pomeneste de la o sursă indirectă, inventarele protocoalelor Universității și Magistratului, ceea ce face ca detaliile locului descoperirii să fie privite cu anumite rezerve.

transformată, nu lasă să se vadă o legătură între etajul turnului și casa de la nord, dar ea a fost posibilă în secolele XIV-XV. Astfel, apelativul de *Turn al Sfatului* nu exprimă numai posesia, care s-a menținut și după 1588 (de fapt, toate turnurile de apărare erau ale comunității), ci și, în forme greu de precizat, utilitatea.

După restaurarea începută de pictorul David înainte de 17 noiembrie 1585, chiar dacă nu mai era poartă de intrare în spațiul consacrat de biserică și cimitir, turnul a primit însemnele puterii comunității, din care s-au păstrat lei și cele patru turnulețe vizibile în reprezentările grafice. De-a lungul timpului, Turnul Sfatului a reflectat și încă oglindește istoria, dar și starea actuală a comunității sibiene.

TURNULUI SFATULUI DIN SIBIU

REPERTORIUL REPREZENTĂRIILOR GRAFICE DIN CABINETUL DE STAMPE AL MUZEULUI BRUKENTHAL

Berwerth, Helmtraut Laura, (activă la Sibiu pe la 1925)

1. RATTURM (Turnul Sfatului),

gravură oțel; 9,5 x 4,5 cm,
nesemnat; nedatat,
inscripție mijloc jos, prin gravare: RATTURM
proveniența: donația Engber, 1984,
inv. XV - 71

Bielz, Henriette (1892 - 1956),

2. Ratturm in Hermannstadt (Turnul Sfatului din Sibiu),

acvaforte; 31,5 x 24,4 cm,
semnat și datat stânga sus: *Henriette Bielz*, dreapta jos sub cadru: *Original Radiemng v. Henriette Bielz, 1924*,
inscripție stânga jos: *Ratturm in Hermannstadt*,
proveniența: naționalizare,
inv. IX - 16a

Coulin, Arthur (1869 - 1912),

3. Turnul Sfatului,

foaia de premiu a Asociației Sebastian Hann,
cromolitografie; 57,3 x 40 cm,
semnat și datat stânga jos: *Coulin 1908*,
inscripție sub cadru: *PRÄMIENBLATT DES SEBASTIAN - HANN - VEREINS 1908. A. COULIN. RATTURM IN HERMANNSTADT KUNSTANSTALT; DROTLEFF, HERMANNSTADT*,
proveniența: donația Engber, 1984,
inv. XV - 597

Coulin, Arthur (1869 - 1912),

4. Piața Mare din Sibiu, Turnul Sfatului în amurg,

cetă colorată; 51,8 x 35,5 cm,
nesemnat; nedatat,
inv. XI - 946

Doctor Fing (?),

5. Turnul Primăriei Sibiului,

desen acuarelat; 42 x 34,5 cm,
semnat stânga jos, în creion: *Docktor(?) Fing*; nedatat,
inv. XI - 332

Faltin, Margareta (1865 - ?)

6. Piața Mică cu Turnul Sfatului,

desen peniță tuș; 14,9 x 11 cm,
nesemnat; datat: (18)94,
inscripție: stânga jos, cu tuș: *Hermannstadt 22 aug 94*,
inv. XIII - 23

Hasse, Benedict von (activ pe la 1930)

7. Alter Turm in Hermannstadt, (Turnul Sfatului din Sibiu),

litografie; 58 x 44,8 cm,
semnat și datat dreapta jos, în creion: *Benedict von Hasse, (19)30*,
inscripție: stânga jos, în creion: *Alter Turm in Hermannstadt*,
inv. XIII - 71

Hermann, Hans (? - 1981),

8. Sibiu, Piața Mică,

acvaforte; 25 x 20,5 cm,
semnat și datat stânga sus, cu peniță: *HANS HERMANN 1956*; dreapta jos în creion: *Hans Hermann*,
inscripție: stânga jos, în creion: *nr. 93a, mijloc: Sibiu, Piața mică acvaforte*; dreapta: 1927,
proveniența: 1971 Hans Hermann
inv. XI - 1094

Hermann, Hans (? - 1981),

9. Ratturm in Hermannstadt (Turnul primăriei din Sibiu),

acvaforte; 25,4 x 20,4 cm,
semnat dreapta jos, în creion: *Hans Hermann*, datat verso: 1927,
inscripții: jos, în creion: *Ratturm in Hermannstadt (Turnul primăriei din Sibiu)*,
inv. IX - 129

Hermann, Hans (? - 1981),

10. Sibiu, Turnul Sfatului,

acvaforte; 25,5 x 19 cm,
semnat dreapta jos, în creion: *Hans Hermann*, datat: 1922,
inscripții: stânga jos, în creion: *nr. 31a*; mijloc, în creion: *Sibiu, Turnul Sfatului (acvaforte)*;
dreapta jos, în creion: 1922
inv. XI - 1085

Hermann, Hans (? - 1981),

11. Kleiner Ring in Hermannstadt (Piața Mică din Sibiu),

acvaforte; 25,7 x 19,3 cm,
semnat dreapta jos, în creion: *Hans Hermann*; nedatat,
inscripție: stânga jos, în creion: *Kleiner Ring in Hermannstadt*; Orig. Rad. (Kl. Ring in H.);
verso: *Piața Mică cu turnul primăriei*,
inv. XIII - 22

Hermann, Hans (? - 1981),

12. Kleiner Ring in Hermannstadt (Piața Mică din Sibiu),

acvaforte; 15 x 12,3 cm,
semnat dreapta jos, în creion: *Hans Hermann*; datat verso: 1927,
inscripție: stânga jos, în creion: *Kleiner Ring in Hermannstadt (Piața Mică Sibiu)*,
inv. IX - 118

Hessheimer, Ludwig (1872 - 1956)

13. Wochenmarkt am Kleinen Ring in Hermannstadt (Târg săptămânal în Piața Mică din Sibiu),

acvaforte; 25 x 31,7 cm,
semnat stânga jos, cu monogramă; datat 1927,
inscripție: dreapta jos, în tuș: *Wochenmarkt am Kleinen Ring in Hermannstadt*; stânga jos
sub cadru, în creion, indescifrabil; dreapta jos, sub cadru, în creion: *Ludwig Hessheimer*,
proveniența: colecția Bielz, inv. XIII - 73

Lassy, Theodor Florian (1870 – 1951),

14. Turnul Sfatului din Sibiu,

peniță litografică; 17 x 13 cm,
semnat dreapta jos: *Tlassy*, nedatat,
proveniența: donația Engber, 1984,
inv. XV – 315

Michaelis, Hermine

15. Sibiu, Turnul Sfatului,

creion pe planșe tipizată pentru desen; 48 x 32 cm,
nesemnat; nedatat,
proveniența: donația Engber, 1984,
inv. XV – 1006

Motrescu, Radu

16. Turnul cu ceas din Sibiu,

acuarelă și tuș; 21,6 x 15 cm,
semnat și datat dreapta jos, în creion: *Radu Motrescu, Sibiu, 27 I 1958*,
inv. XI - 829

Neuhauser, Franz (1763 – 1836),

17. Vue de la foire à Hermannstadt. Der Hermannstädter Jahrmarkt (Târg anual la Sibiu),

guașă; 54,5 x 84 cm,
semnat dreapta jos, cu negru: *Fr. Neuhauser*; datat: 1789,
inscripție: sub cadru: *Vue de la foire à Hermannstadt. Der Hermannstädter Jahrmarkt*,
proveniența: transfer de la colecția de pictură,
inv. XI – 935

Schullerus, Trude (1866 – 1898),

18. Ratturm mit Lügenbrücke (Turnul Sfatului și Podul Minciunilor,

acvaforte; 27 x 19,5 cm,
semnat dreapta jos, sub cadru, în creion: *Trude Schullerus*; nedatat,
inscripție: sub cadru, în creion: *Ratturm mit Lügenbrücke*,
proveniența: donația Engber, 1984,
inv. XV - 39

Siegel, Fritz

19. Ratturm in Hermannstadt - Nagyszeben (Turnul Sfatului din Sibiu),

litografie executată la G. Lehmann, Brașov; 39,5 x 29 cm,
semnat și datat dreapta jos: *F. Si...* 1917,
inscripție: stânga jos: *LEHMANN KRONSTADT – BRASSÓ*,
proveniența: donația Engber, 1984,
inv. XV - 725

reproducere după

Slowikowski, Franz Adam (?) (activ la Sibiu pe la 1880),

20. Die eiserne Brücke in Hermannstadt (Podul Minciunilor din Sibiu),

fototipie editată de Franz Michaelis, Sibiu la firma Römmler & Jonas din Dresda; 16 x 10 cm,
nesemnat; nedatat,
inscripție: stânga, sub cadru: *Verlag v. F. Michaelis in Hermannstadt*; mijloc: *Die eiserne Brücke in Hermannstadt*; dreapta: *Lichtdruck v. Römmler & Jonas, Dresden*,
proveniența: donația Engber, 1984,
inv. XV – 480

Spiess, Jutta von

21. Sibiu, Turnul Sfatului,

acuarelă; 21,8 x 11,8 cm,
semnat dreapta jos: *J.v.S.*; datat: 1940,
inscripție: pe carton, cu creionul: *Jutta v. Spiess, 1940*; verso cu tuș: *Acuarelă de Jutta von Spiess, Hermannstadt 1940*,

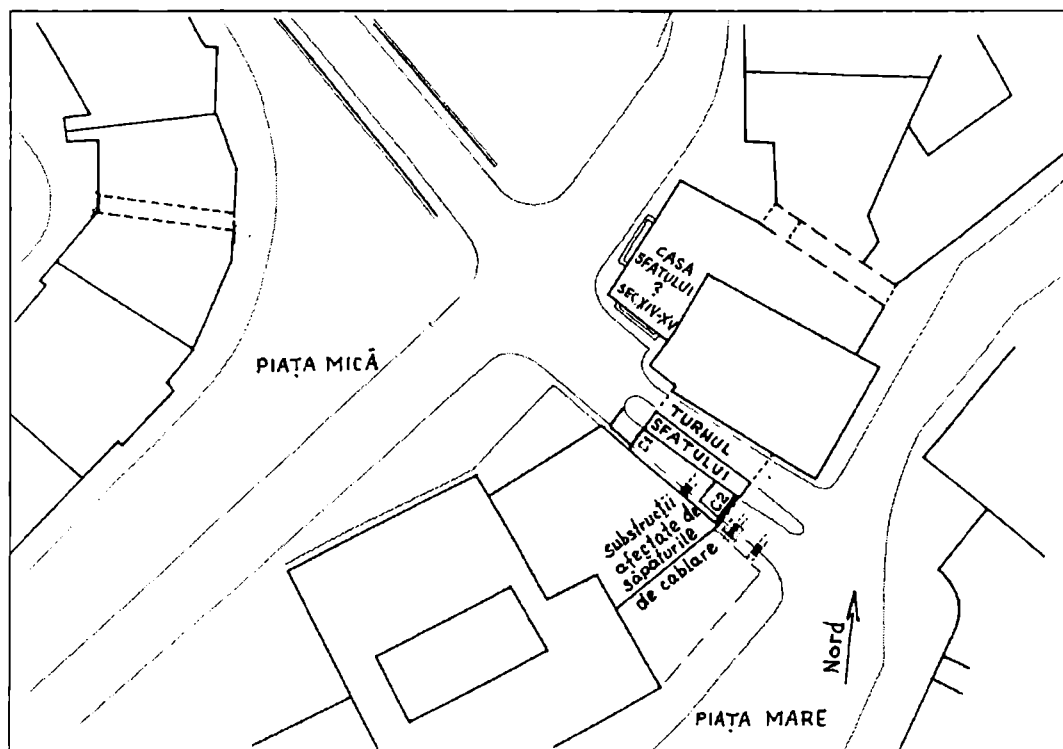
proveniență: Donația Engber, 1984,
inv. XV – 821

Spreer, Karl

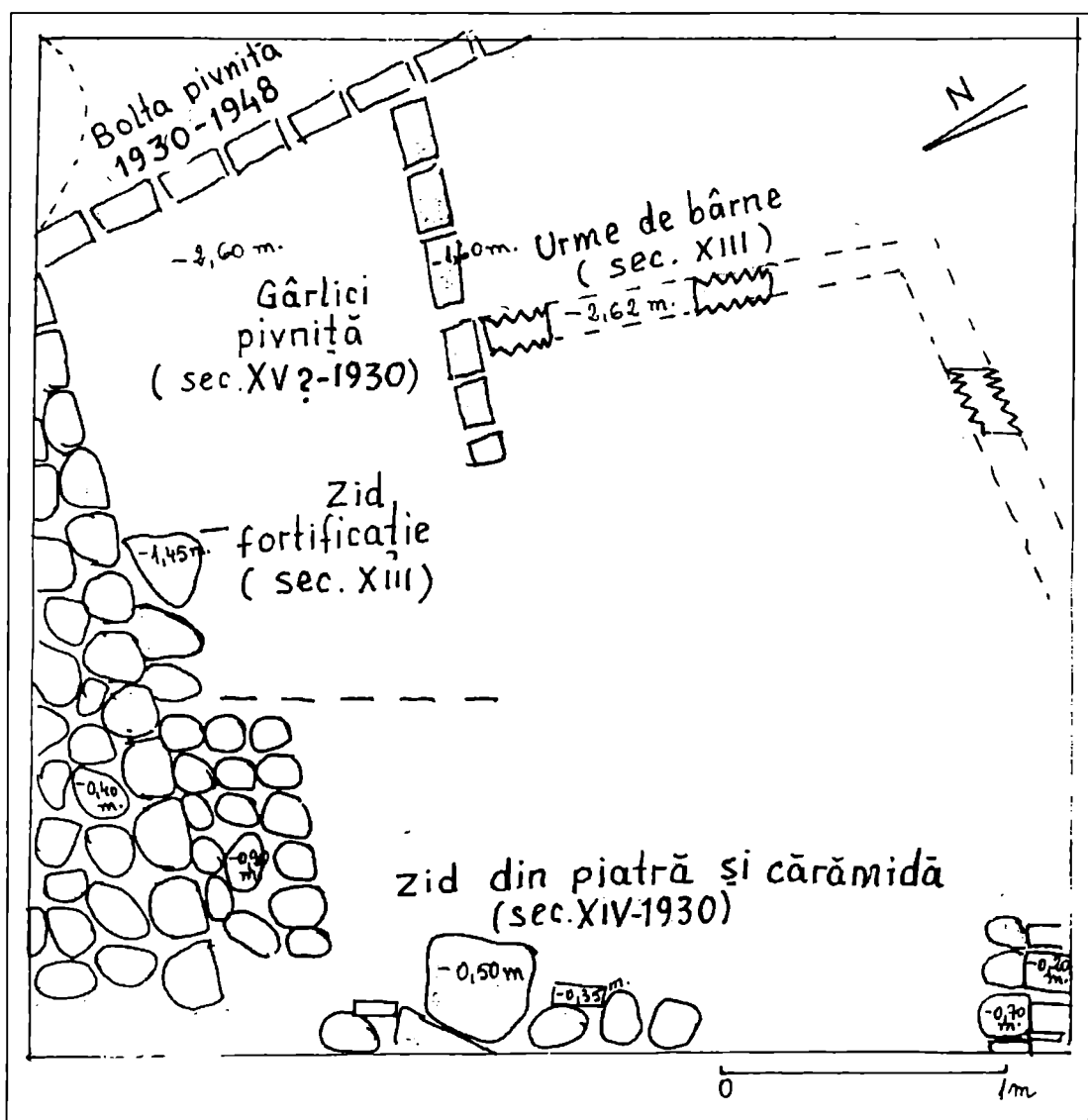
22. Piața Mică cu tunelul Burger dărâmat,

desen creion; 25,6 x 20,4 cm,
nesemnat; nedatat (1856),

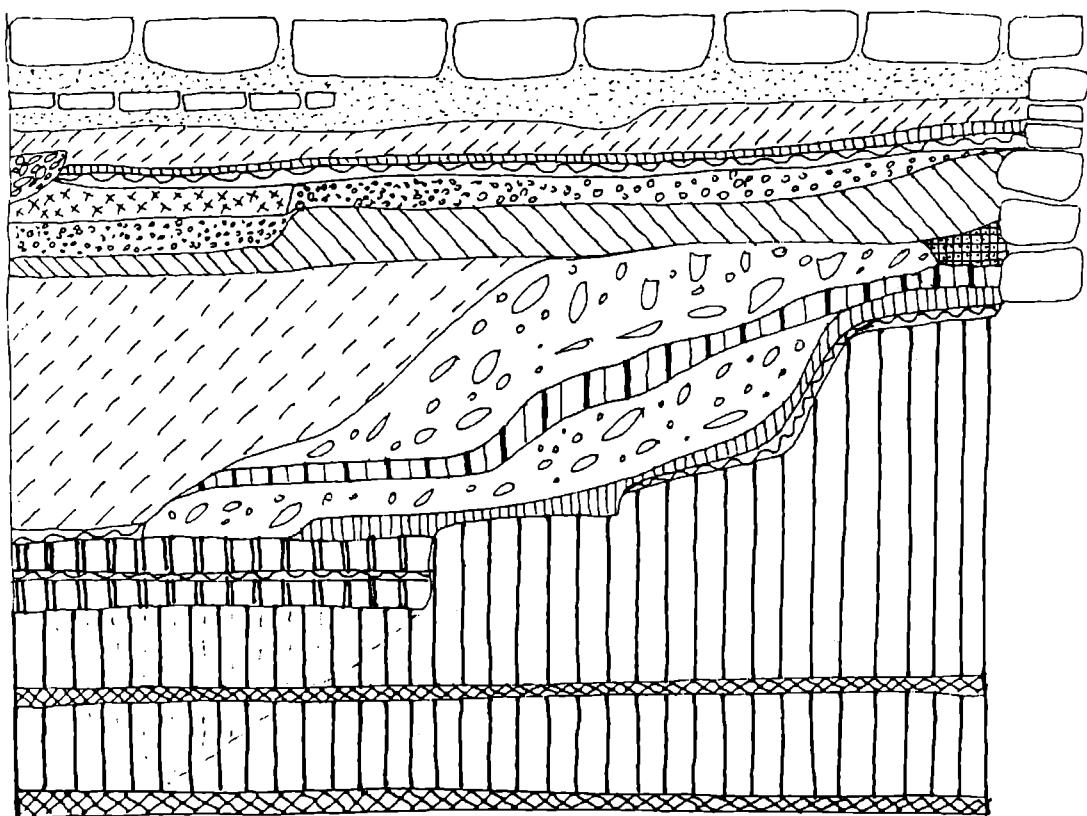
inscripție: verso, în peniță: *Das Abtragen des Tunnel Bürgergasse Kleiner Ring, etwa 1856,*
Zeichnung von K. Spreer,
inv. XIII 21

Planșa I - Turnul Sfatului din Sibiu - amplasamentul casetelor arheologice.

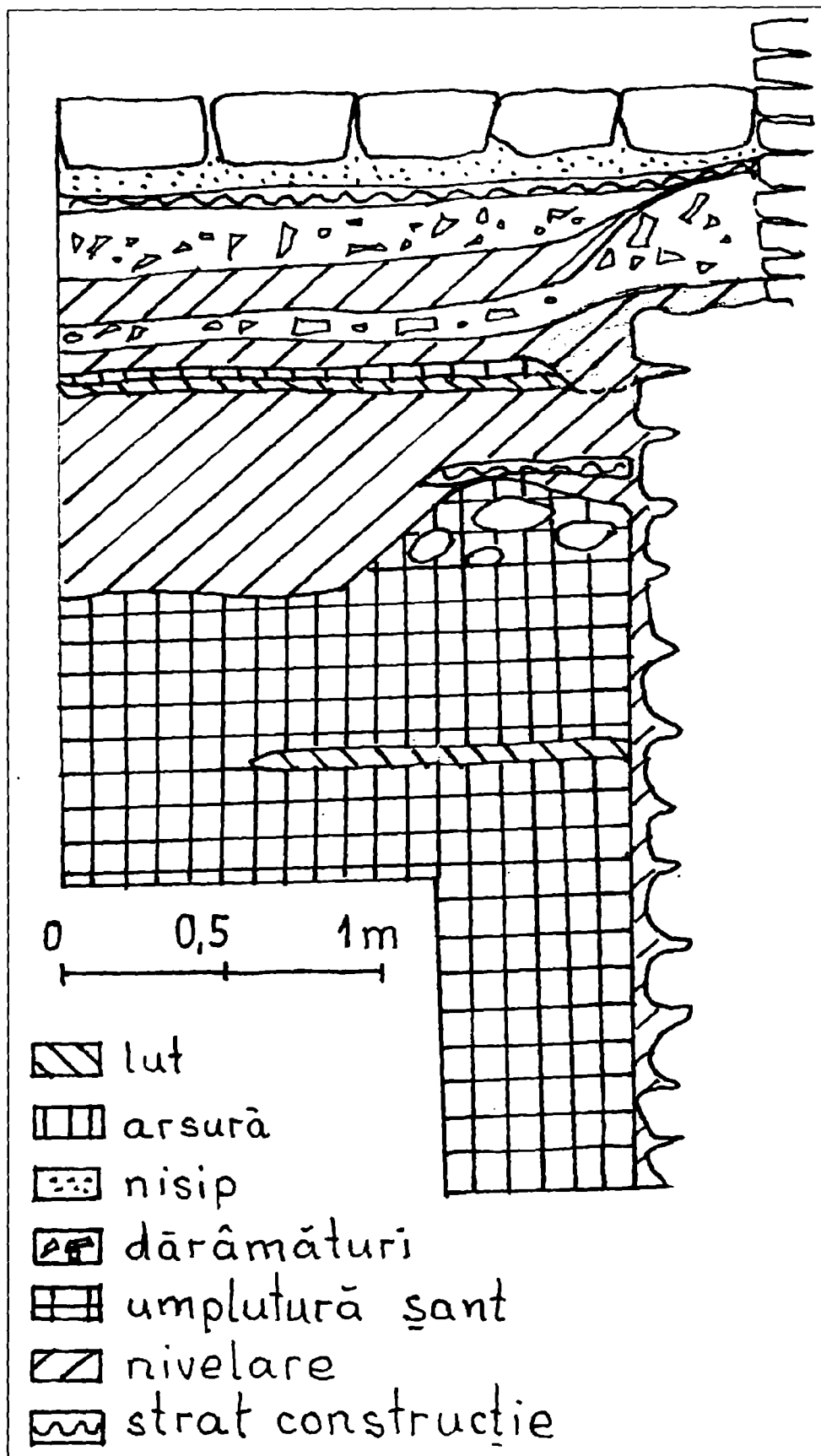
Planșa a II-a - Turnul Sfatului din Sibiu - urme de construcții dezvelite arheologic.

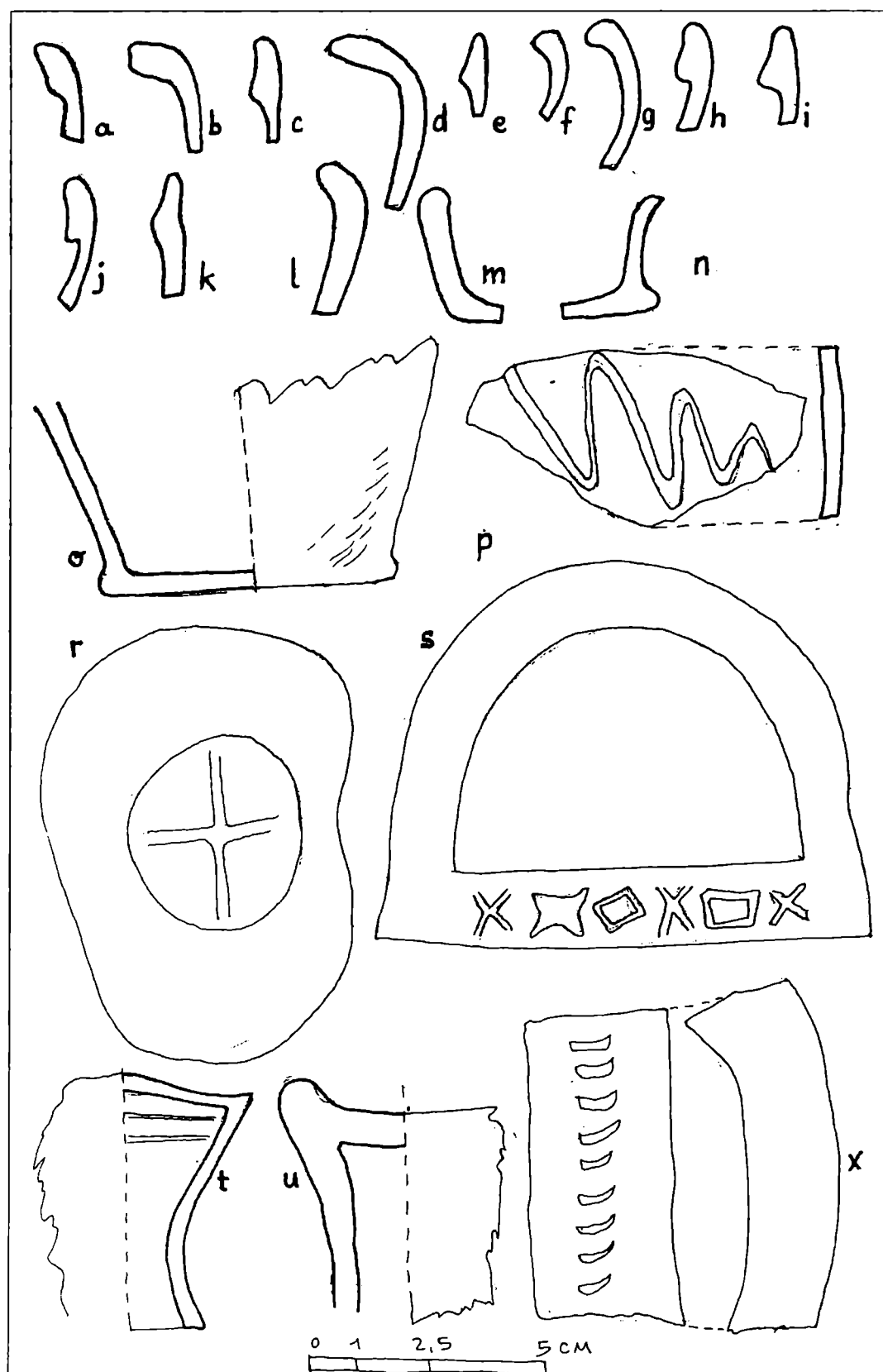
0 0,5 1m

	pământ brun cenușos		moloz
	pământ negru pete galbene		nisip
	pământ brun, pigmenți var, arsură		arsură
	lentile cu pământ galben, pete negre		
	lentile cu pământ brun - castaniu		
	nivelare cu pământ brun - castaniu		
	pământ galben		
	mortar, strat construcție		
	pământ negru		
	pământ brun		

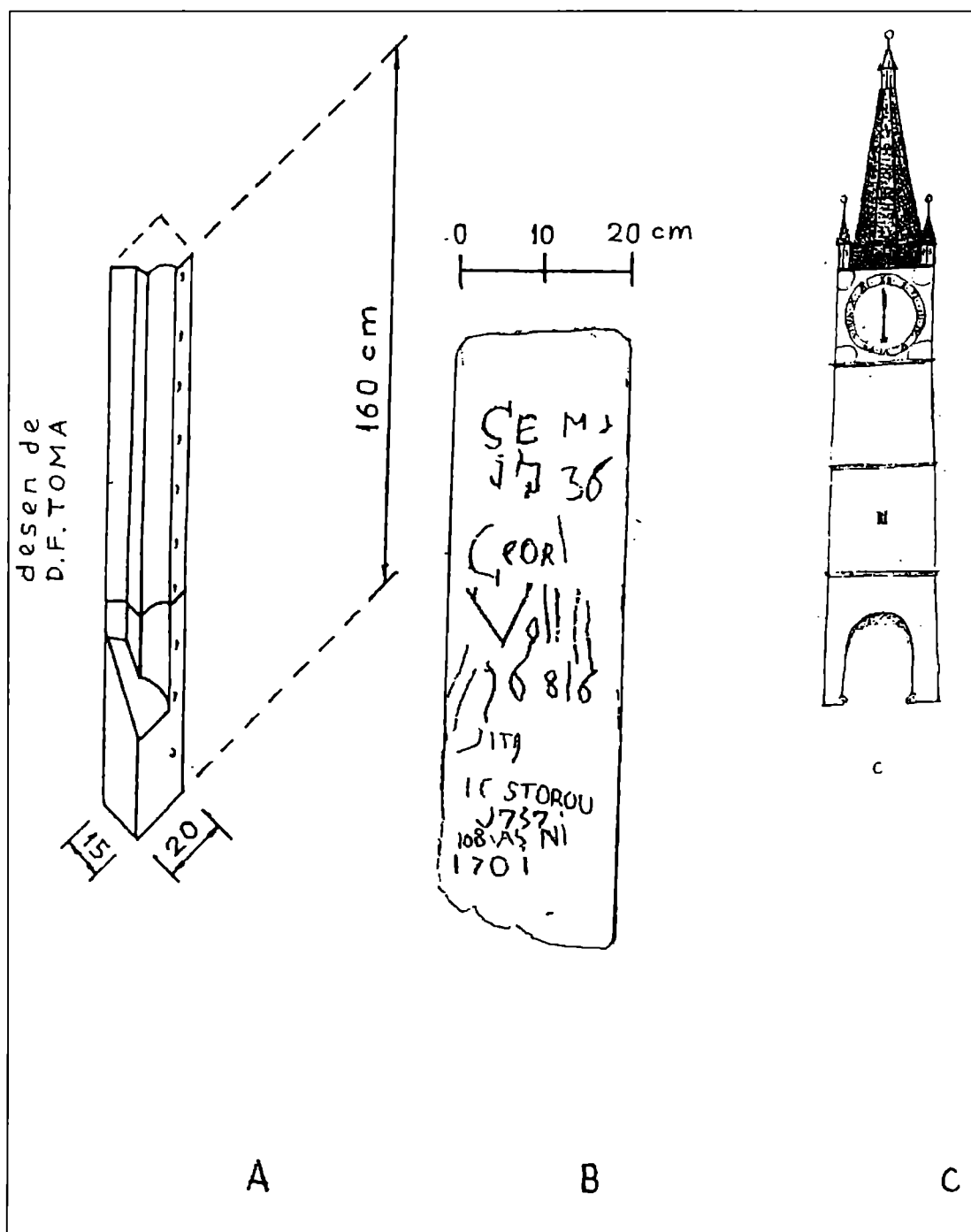
Planșa a III-a - Turnul Sfatului din Sibiu - profilul de sud al casei 1.

Planșa a IV-a Tumul Sfatului din Sibiu - profilul de est al casetei 2.

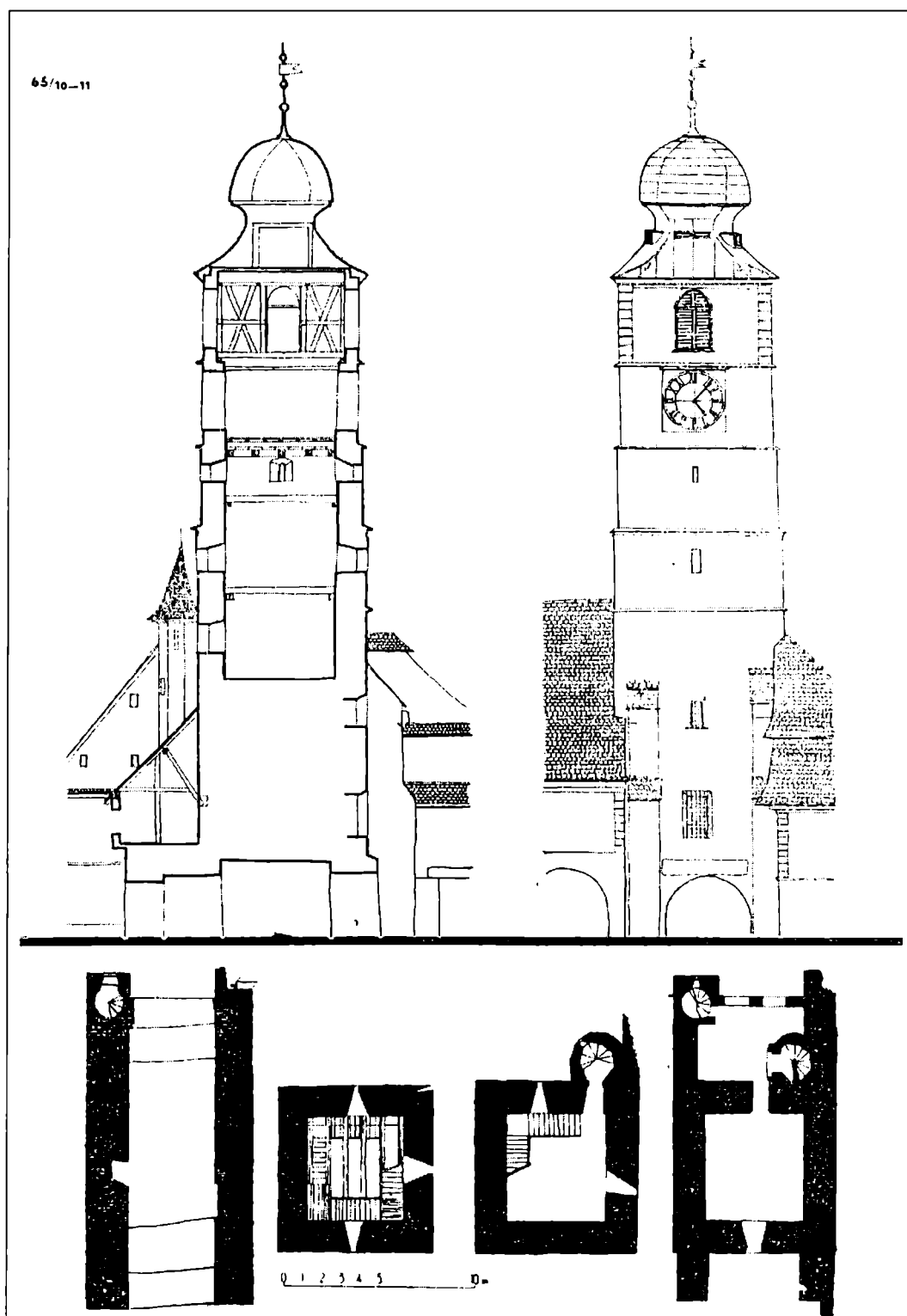

Planșa a V-a. Turnul Sfatului din Sibiu - fragmente ceramice medievale.

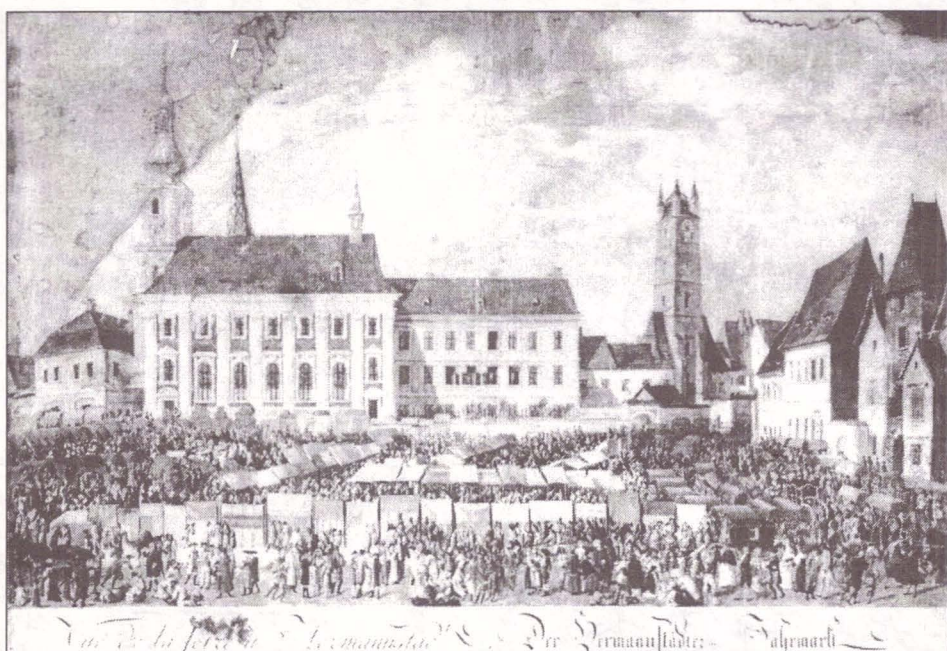

Planşa a VI-a Turnul Sfatului din Sibiu

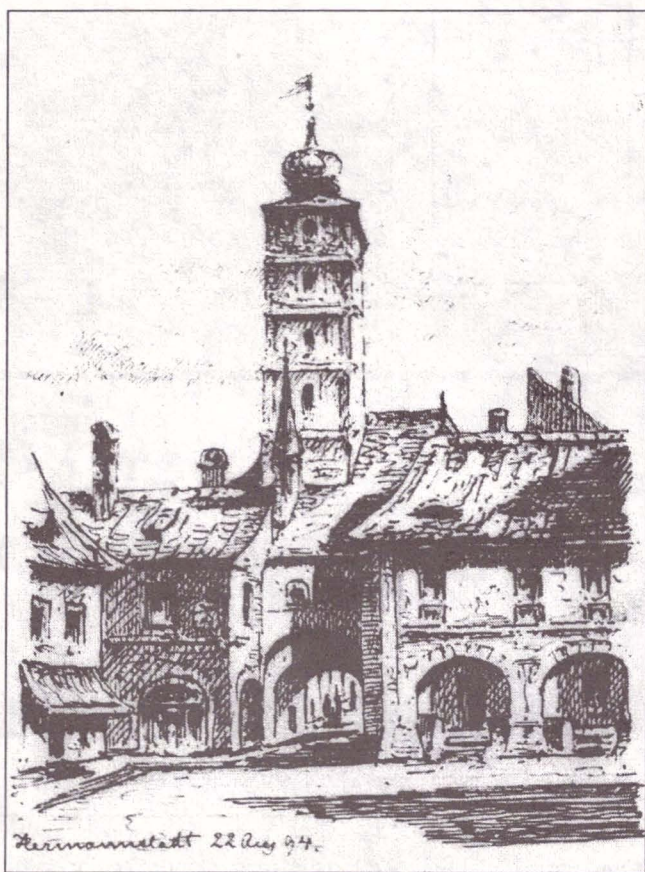
- A. ancadrament de fereastră;
 B. inscripții de pe ancadramentul intrării în spațiul etajului I;
 C. Turnul Sfatului, reprezentare grafică după Soterius, *Cibinum*, p. 67.

Planșa a VII-a - Turnul Sfatului din Sibiu - fațada vestică, planurile celor patru caturi și secțiune
(după *Documente de arhitectură din România*, 10-11, București, 1964, planșa 65/ 10-11.

Fotografia 1 - Franz Neuhauser (1763 – 1836),
Vue de la foire à Hermannstadt. Der Hermannstädter Jahrmarkt (Târg anual la Sibiu)

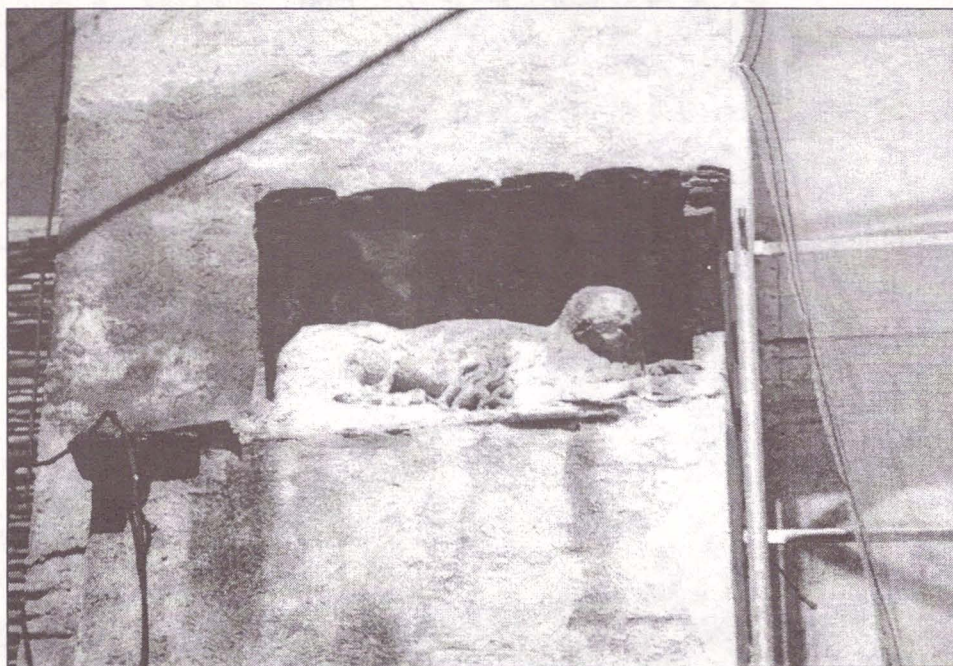
Fotografia 2 - Margareta Faltin (1865 - ?), *Piața Mică cu Turnul Sfatului*

Fotografia 3 - Hans Hermann (? - 1981), *Kleiner Ring in Hermannstadt (Piața Mică din Sibiu)*

Fotografia 4 - Motrescu Radu, *Turnul cu ceas din Sibiu*

Fotografia 5 – Turnul Sfatului din Sibiu - leu din piatră încadrat în contrafort (secolul al XVI-lea)

THE TOWN HALL TOWER FROM SIBIU

Abstract

The study starts from a rescue archaeological excavation in 1995. The archaeological finds belong to the beginning of the medieval precincts and the first dwelling built near the tower (the 14th century) up to the 20th century, when the civil construction was demolished for traffic reason.

Between 1585-1585 the gate tower was rebuilt, more floors added, the foundation enlarged. Two stone lions, the symbol of the community power, decorated the eastern facade and four little towers superposed the roof. The upper part of the tower belonging to the community (see the name *The Town Hall Tower*) was restored in 1750 and then after 1824.

The architectonical evolution and the social function of The Town Hall is revealed by the archaeological researches and the analyses of inscriptions, chronicles and graphics from the 18th to the 20th century.